

A kollégium – disztópikus társadalmi terrárium

A *kollégium* (Obszaga, 2021) egy újgenerációs orosz alkotás, amelyről csupán azért hallhattunk keveset, mert filmszínházak helyett csak az orosz ajkú online közegben debütált, pedig érdemes odafigyelni rá. Félelmetesen aktuális, részben önéletrajzi ihletésű, sokkoló filmdráma arról, hogyan örölik fel egy elnyomó rendszer vasfogai az egyéni aspirációkat, hogyan korrumpálhatók a lázadó fiatal lelkek odáig, hogy a rendszer kiszolgálóivá váljanak, és mi történik azzal, aki valami másra vagy többre vágyik annál a fejadagnál, amit a társadalom mért ki számára.

Egy film, amelyről alig hallani a nemzetközi kritikai fórumokon, holott a kortárs orosz irodalom egyik műfajteremtő és nagy port kavart alkotásából, Alekszej Ivanov *Az áldozati vérre épült kollégium* című regényéből készült (a cím a szerző saját fordítása, a mű még nem jelent meg magyar nyelven), s a neves orosz operatőr, Roman Vaszjanov első rendezői munkája. Ő korábban olyan nagy költségvetésű hollywoodi mozikat is fényképezett, mint a *Harag* (2014) vagy az *Öngyilkos osztály* (2016).

Adott egy hatalmas, szürke diákszálló valahol a semmi közepén, a Szovjetunióban 1984-ben, közvetlenül a peresztrojkát megelőző időszakban, amelyre árnyékot vetnek a lassan összeomló rendszer maradványai. Adottak a sötét folyosókról nyíló, cellaszerű lakásokban elszigetelten élő fiatalok és a fölöttük zsarnokoskodó gondnok házaspár, amely a kollégiumból való kizárással fenyegetőzve tart mindenkit sakkban. Ebben a mostoha közegben próbálja meg a maga idealista álmokból szőtt törekeny burkát fenntartani egy öttagú baráti társaság. Próbálnak élni és túlélni úgy, hogy közben megőrizték emberi méltó-

A film plakátja

ságukat, mígnem egy tragikus haláleset olyan láncreakciót indít el, amely végső próbára teszi kapcsolataikat és elveiket, és felszínre hozza személyiségük olyan rejtett bugyrait, amelyekről azelőtt ők maguk sem tudtak.

A címben szereplő bentlakás szimbolikus térré válik, egyaránt vonatkoztatható a korabeli orosz viszonyokra és tekinthető egy átfogóbb, az egész emberi életet felölelő, disztópikus társadalmi terráriumnak, amelyben a sors nagy „játékai” zajlanak: barátságok, szerelmek, sexualitás, világmegváltó szárnybontogatás, megalkuvás, erőszak és halál. A történet valódi drámaiságát az adja meg, hogy nincs egy gonosz játékmester, aki zsinoron rángatná a figurákat. Az elnyomó hatalmat inkább a múlttól és egy feltételezett még rosszabb léttől való félelem jelenti, a karakterek pedig önmaguk áldozataivá válnak.

A film a kor szellemét meghazudtolóan reménytelen hangvétellel indít mint nosztalgikus visszaemlékezés a rég elvesztett fiatalságra,

Jelenet a filmből

amely a maga ártatlanságában felhőtlen tudott lenni még az egyébként rendkívül nehéz körülmények között is. Az egyetemi tanévnek vége, de a vizsgaidőszak még nem kezdődött el. A szokásos baráti kör tagjai bulizni gyűlnek össze az egyik szobában. Köztük van a népszerű divatkirálynő, Nelli (szerepében Irina Sztarszenbaum) és naiv barátnője, Szveta (Marina Vasziljeva), az alkoholista költő, Ványa (Nyikita Jefremov), a nők bálványa, Igor (Ilja Malanyin), valamint a szerény, de becsületessége miatt nagy becsben tartott Zabela (szerepében Gennagyij Viripajev, az új orosz dráma egyik úttörőjének tartott színházi szerző, Ivan Viripajev fia).

Bár az ünnepi vacsora egy szegényes salátából és némi főtt tésztából áll, a csoport tagjai mégis a világ királyainak érzik magukat. Reményteli álmokat szönek, filozofálnak és megfogadják, hogy mindig kiállnak majd egymás mellett, és sohasem válnak olyan szürke, begyepesedett emberré, mint mások. A szabadság ábrándja édesen lengi be az egész miliőt, csupán a szakadt tapéták, a szűk folyo-

Zabela szembenéz gyengesége árával

sók és az omladozó vakolat jelzi, hogy mégis a Szovjetunióban járunk. A fiatalok világmegváltó terveket szönek, forradalmi szövegű Uralrockot hallgatnak, isznak és szeretkeznek, mígnem az önérzetes Zabela magukra hagyja az időközben összelepedett párokat, és éjszakai portyára indul az épületben. Ekkor lesz szemtanúja annak, ahogy a gondnoknő vaskezü férje ráerőszakolja magát az egyik újonnan beköltözött lányra, cserében a szállásért. Miután másnap a lány öngyilkos lesz, a korábbi idill hamar szertefoszlik, és a lánglelkű protagonisták egykettőre olyan szereplőkké alakulnak át, akik az orosz irodalom klasszikusait idézik – karakterekké, akik még életben vannak és lélegeznek ugyan, de belül halottak.

A gondnoknő (Julia Aug), értesülve arról, hogy Zabela vallomása nyomán a férje akár börtönbe is kerülhet, nyomást kezd gyakorolni a társaságra. Előbb felajánlja Zabelának, hogy megmenti őt, ha cserében befektíti a barátait, majd amikor a feddhetetlen erkölcsű főhős ezt visszautasítja, az egész baráti kört kicsapatja a kollégiumból. Ekkor kezdődik meg a szereplők groteszk odisszeája, ahogy a kilakoltatás elől menekülve, lakásról lakásra járva, más bentlakó hallgatók szobáiban próbálnak megbújni. Ezzel egyidejűleg megkezdődik a karakterek morális összeomlása. A gyönyörű Nelliről kiderül, hogy képtelen egy csecsemőre vigyázni, az iszákos Ványa nemtörődömségében eltávolodik barátnőjétől, s az nagy árat fizet ezért. Az egykor szellemi fellegvárúkként szolgáló kollégium csakhamar szorító börtönné válik. Dönteniük kell: vagy továbbra is ki-

(folytatás a 39. oldalon)